Ennuste

Vaihtoehtoislaskelma: Tarjontahäiriöt hidastavat myös Suomen talouskasvua

Suomen talous | 17.12.2021 | Aino Silvo, Annika Lindblad, Hannu Viertola

KIRJOITTAJAT

Aino Silvo
Vanhempi ekonomisti

Annika Lindblad
Vanhempi ekonomisti

Hannu Viertola
Vanhempi ekonomisti

Tarjonnan pullonkaulat ovat tylsyttäneet maailmantalouden kasvun terävintä kärkeä. Myös suomalaiset teollisuusyritykset kärsivät logistiikkaongelmista ja materiaalipulasta. Suomen Pankin laskelman mukaan tarjontahäiriöt heikentävät BKT-kasvua noin 0,5 prosenttiyksikköä vuonna 2021.

Tarjontaketjun ongelmat yhdessä nopeasti vahvistuneen kulutustavaroiden kysynnän kanssa ovat

johtaneet maailmanlaajuisiin tarjontahäiriöihin. Tarjonnan pullonkauloihin on monia koronapandemiaan liittyviä syitä, kuten kulutuskysynnän painottuminen tavaroihin kriisin aikana sekä koronaviruksen leviämisestä johtuvat häiriöt tehtaissa ja satamissa. Lisäksi raaka-aineiden ja energian hintojen nousu on kasvattanut tuotantokustannuksia.[1] Tarjonnan pullonkaulat vievät terävimmän kärjen maailmantalouden kasvulta, ja jos pandemia jatkuu, uhkana on myös tarjontahäiriöiden pitkittyminen.

Erityisen pahasti tarjontahäiriöistä on kärsinyt elektroniikan puolijohdekomponenttien valmistus. Pula komponenteista on vaikuttanut erityisen voimakkaasti autoteollisuuteen, jossa niiden tarve on suuri. Tästä johtuu, että esimerkiksi Saksan talous on kärsinyt tarjontahäiriöistä verrattain paljon. EKP:n arvion mukaan tarjonnan pullonkaulat ovat heikentäneet tavaraviennin vuosikasvua Saksassa lähes 3 prosenttiyksiköllä kuukaudessa. Koko euroalueella vaikutuksen tavaraviennin kasvuun arvioidaan olevan vajaat 2 prosenttiyksikköä.

OECD on vuorostaan arvioinut, että pelkästään autoteollisuuden tarjontahäiriöt ovat voineet heikentää talouskasvua Saksassa noin 1,5 prosenttiyksikköä vuonna 2021, mutta Ranskassa vaikutus on ollut hyvin pieni. Erot maiden tuotantorakenteessa vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka vakavasti tarjontahäiriöt vaikuttavat talouskasvuun. Pienenä avotaloutena Suomi on altis maailmantalouden – ja erityisesti kauppakumppaniensa kuten Saksan talouden – heikkenemiselle.

Tässä vaihtoehtoislaskelmassa arvioidaan Aino 2.0 -mallilla, minkälainen vaikutus tarjonnan pullonkauloilla on Suomen talouden kehitykseen. Vaikka tarjontahäiriöiden arvioidaan vaikuttavan myös Suomen talouteen, tuotannon rakenne ja viennin keskittyminen erityisesti väli- ja investointituotteisiin lieventävät tarjonnan pullonkaulojen negatiivisia vaikutuksia talouteen.

Myös Suomessa logistiikkaongelmat ja puute materiaaleista rajoittavat tuotantoa laajimmin moottoriajoneuvojen valmistuksessa ja toiseksi eniten sähkölaitteiden valmistuksessa. Näiden teollisuudenalojen osuus Suomen bruttoarvonlisäyksestä on hyvin maltillinen, vain 1,3 %. Niiden osuus tavaraviennistä on 12,4 %.[2] Tarjontahäiriöiden voi siten odottaa vaikuttavan talouteen maltillisemmin Suomessa kuin esimerkiksi Saksassa, jonka taloudessa muun muassa autoteollisuudella on selvästi suurempi merkitys.

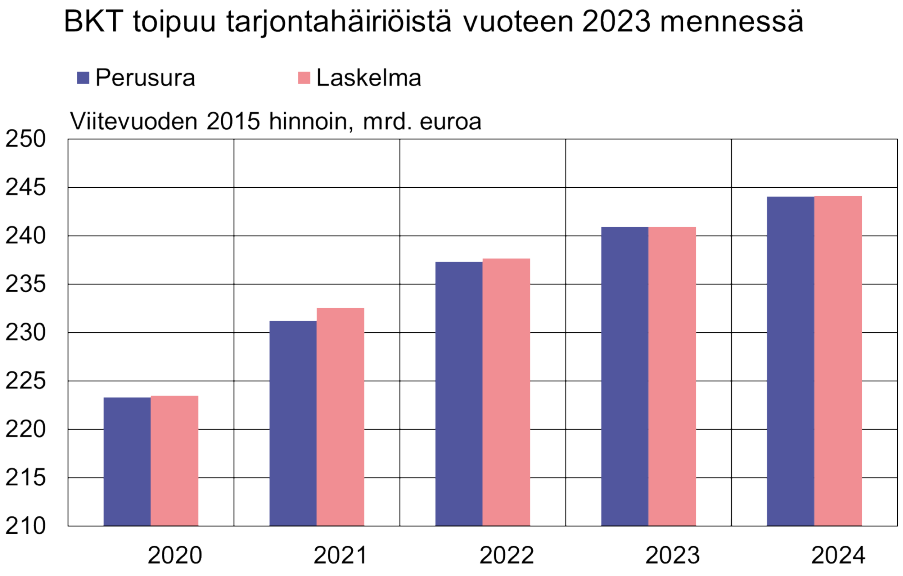
Tarjontahäiriöt vaikuttavat myös Suomen talouteen

Tarjonnan pullonkaulojen merkitystä kuvataan mallissa viennin vähenemisen ja inflaation kiihtymisen kautta. Häiriöt kansainvälisissä kuljetuksissa ja komponenttien saatavuudessa häiritsevät vientialojen tuotantoa ja tavarakauppaa ulkomaille. Samanaikaisesti avoimen sektorin tuotantokustannusten kasvu välittyy lopputuotteiden hintoihin ja nostaa kuluttajahintoja myös

kotimaassa. Laskelmassa oletetaan tarjontahäiriöiden hidastavan viennin vuosikasvua noin 1,5 prosenttiyksiköllä vuonna 2021, mikä on linjassa EKP:n arvion[3] kanssa koko euroalueen viennin vähenemisestä. Samalla pullonkaulojen inflaatiota kiihdyttävän vaikutuksen oletetaan vuonna 2021 olevan 0,4 prosenttiyksikköä.

Näiden tarjontahäiriöiden vaikutukset Suomen talouteen ja BKT:hen jäävät kohtuullisen rajallisiksi. Ilman tarjontahäiriöiden vaikutusta vientiin Suomen BKT kasvaisi vuonna 2021 noin 0,5 prosenttiyksikköä nopeammin kuin Suomen Pankin joulukuun 2021 ennusteessa (taulukko 1). Euroiksi muutettuna tämä vastaa noin 1,3:a mrd. euroa menetettynä tuotantona vuonna 2021.

Kuvio 1.

Vuoteen 2024 mennessä talouden arvioidaan toipuvan tarjontahäiriöistä täysin, eivätkä häiriöt vaikuta BKT:hen enää ennustejakson lopulla (kuvio 1). Kokonaistaloudelliset menetykset vuosien 2020–2024 aikana kasvavat kuitenkin yhteensä noin 1,8 mrd. euroon.

Tarjontahäiriöiden vuoksi myös tuonti vähenee ja kohtaa viivästyksiä muun muassa kuljetuskapasiteetin pullonkaulojen ja komponenttipulan myötä. Tuonnin kasvu hidastuu kuitenkin vientiä vähemmän vientiin sisältyvän kotimaisen arvonlisäyksen vuoksi, 0,7 prosenttiyksikköä vuonna 2021. Tuonnin ja viennin kasvun hidastuminen puolestaan vaimentaa

kotimaisen tuotannon kasvua.

Hintojen nousu syö kuluttajien ostovoimaa, mikä puolestaan hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua. Yksityisen kulutuksen kasvua hidastavat myös ongelmat lopputuotteiden saatavuudessa. Tämä heikentää osaltaan talouden kasvua. Ilman tarjontahäiriöitä yksityisen kulutuksen vuosikasvu olisi 0,5 prosenttiyksikköä nopeampaa vuonna 2021.

Tarjonnan pullonkaulat heijastuvat puolestaan kotimaisiin investointeihin vain vähän, sillä yritysten hyvät näkymät ja maailmantalouden voimakas kysynnän kasvu ylläpitävät investointikysyntää. Vaikutukset investointeihin jäävät vähäisiksi myös sen vuoksi, että tarjontahäiriöiden on arvioitu jäävän tilapäiseksi ilmiöksi.

Koska kyseessä on kansainvälisistä syistä johtuva tilapäinen tarjontahäiriö yhdessä voimakkaan kysynnän kasvun kanssa, työmarkkinoiden ei oleteta juurikaan reagoivan. Tämä on sopusoinnussa työmarkkinoiden toteutuneen kehityksen kanssa. Työllisyys on kasvanut hyvin, ja monet alat kärsivät työvoimapulasta, vaikka tarjontahäiriöt aiheuttavat kitkaa tuotannolle. Myös vientimarkkinoiden kasvun oletetaan pysyvän samana kuin ennusteen perusuralla.

On syytä todeta, että laskelman oletuksiin sisältyy paljon epävarmuutta. Koronapandemian kärjistyminen uudelleen pitkittäisi ja mahdollisesti pahentaisi tarjonnan pullonkauloja esimerkiksi ylläpitämällä tavaroiden kysynnän ja tarjonnan epätasapainoa sekä sulkemalla satamia tai tehtaita esimerkiksi Aasiassa. Tarjontahäiriöiden pitkittyminen heijastuisi myös Suomen ulkomaankauppaan ja sitä kautta tuotantoon.

Myös raaka-aineiden, kuljetuskustannusten ja tuotannossa tarvittavien välituotteiden hintakehitys vaikuttaa yritysten tuotantokustannuksiin, mikä voi heijastua tuotannon kasvun hidastumisena arvioitua enemmän. Epävarmuutta on myös siitä, mikä osuus tuonnin vähenemisestä voitaisiin korvata kotimaisella tuotannolla. On kuitenkin realistista olettaa, että korkean teknologian tuotteita ei voida helposti korvata kotimaisella tuotannolla.

Tarjontahäiriöiden vaikutus Suomen talouteen

Kysyntä ja tarjonta vuosina 2019–2024*		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Prosenttimuutos edellisvuotisesta, poikkeama prosenttiyksiköinä					
Bruttokansantuote	SP:n ennuste	1,3	-2,9	3,5	2,6

** Kysyntäerät (viitevuosi 2015) miljoonaa euroa ja yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (YKHI, 2015=100).*
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Tarjontahäiriöiden vaikutus Suomen talouteen					
	Vaihtoehtoinen kehitys	1,3	-2,8	4,1	2,2
	Poikkeama	0,0	0,1	0,5	-0,4
Tuonti	SP:n ennuste	2,3	-6,5	3,5	5,3
	Vaihtoehtoinen kehitys	2,3	-6,5	4,1	4,9
	Poikkeama	0,0	0,1	0,7	-0,4
Vienti	SP:n ennuste	6,8	-6,8	4,0	5,5
	Vaihtoehtoinen kehitys	6,8	-6,5	5,6	4,4
	Poikkeama	0,0	0,2	1,6	-1,1
Yksityinen kulutus	SP:n ennuste	0,7	-4,7	2,9	3,3
	Vaihtoehtoinen kehitys	0,7	-4,6	3,4	3,0
	Poikkeama	0,0	0,0	0,5	-0,3
Yksityiset investoinnit	SP:n ennuste	-2,4	-3,4	2,8	4,6
	Vaihtoehtoinen kehitys	-2,4	-3,3	3,1	4,4
	Poikkeama	0,0	0,0	0,3	-0,2
Inflaatio (YKHI)	SP:n ennuste	1,1	0,4	2,1	2,0
	Vaihtoehtoinen kehitys	1,1	0,2	1,7	2,1
	Poikkeama	0,0	-0,2	-0,4	0,2

** Kysyntäerät (viitevuosi 2015) miljoonaa euroa ja yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (YKHI, 2015=100).*
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Viitteet

1. Syitä tarjonnan pullonkaulojen syntymiseen on käsitelty tarkemmin artikkelissa "Tarjonnan pullonkaulat vaikuttavat talouteen laaja-alaisesti". ↑
2. Suomen teollisuuden rakennetta ja teollisuuden alakohtaisia luottamuslukuja tarjonnan pullonkaulojen näkökulmasta käsitellään kattavammin artikkelissa "Tarjonnan pullonkaulat vaikuttavat talouteen laaja-alaisesti". ↑
3. The impact of supply bottlenecks on trade, ECB Economic Bulletin, Issue 6/2021. ↑

Asiasanat

korona, koronapandemia, talouskasvu, talousnäkymät, tarjonta, tarjontahäiriö